

MARSI VÄLJAK

Nad seisavad kõrvuti: neenetsi noormees ja vana Armaviri aednik. Nad tulid siia erinevaid teid mööda. Põhjamaalasel oli kindel kavatsus keemikuks saada ja ta sõitis revolutsiooni hälli sisseastumiseksamitele. Vana kaukaaslane oli tütrel külas. Siin aga valdas neid erutus ja mõlemad paljastasid pea.

Ükski, kes sõidab kordki Lenini linna, lihtsalt ei saa siia tulemata lätta. Marsi väljak...

Marsi väljak on nagu möödunud aegade peegel, kus kerkivad silmade ette vana ja uue maailma kontrastid. Ta tuletab meelde raskeid võitluspäevi, meenutab kangelas, kes andsid oma elu päreme tuleviku nimel.

Väljak sai praeguse ilme alles nõukogude võimu aastail. XVIII sajandil oli siin suur legendik, kus korraldati vägede ülevaatusi, sõjaväeõppusi, paraade ja rahvapüüdisid. Pärast Peeter I surma liht-rahvast väljakule enam ei lubatud. 1799. a. püstitati siia Vene väejuhi P. A. Rumjantsevi ja 1801. a. A. V. Suvorovi monument. Siit tuligi nimi — Marsi väljak. 1917. aasta tõi Marsi väljakule uue elu. Suur plats pealinna keskel osutus kõige sobivamaks demonstratsioonide korraldamise kohaks.

28. veebruaril võitis Veebruarirevolutsioon Tänavalahingud olid ohvririkkad Aialeht «Pravda» teatas 23. märtsil: «Revolutsioonipäe-

vadel kannatas Peterburis 1382 inimest: 869 sõjaväelast, 237 töölist, 276 muud kodanikku.» Tekkis küsimus: kuhu matta revolutsiooni kangelased? Otsus langes Palee väljaku kasuks. Ja 10. märtsil pidi toimuma matmine.

7. märtsil tegi Petrogradi Nõukogu istungil M. Gorki koos arhitektide, kunstnike ja arstide delegatsiooniga ettepaneku korraldada Veebruarirevolutsiooni kangelasate matused Marsi väljakul. See ettepanek võeti vastu ja 10. märtsil alustati vennashaudade kaevamist. Oksteist välja vahetades töötasid siin sõdurid ja tööliised. Külmunud maa sulatamiseks süüdati lõkked.

23. märtsil algasid matused. Kella kaheksast hommikul kuni hillsööni kestis inimvool Marsi väljakule. «Pravda» kirjutas, et ligikaudse arvestuse järgi viibis seal üle 800 000 inimese.

18. aprillil 1917 (vana kalendri järgi) tähistas revolutsiooniline Petrograd esimest korda vabalt rahvusvahelist töötajate solidaarsuspäeva 1. maid Marsi väljakul. Linna kõigist rajoonidest tuli väljakule inimesi, mängisid orkestrid, kõlasid revolutsioonilised laulud. Kell 14 astus tribüünile V. I. Lenin, keda rahvas juubeldades ter- vitas. Vladimir Iljitsi pidas kõne. Ta rääkis 1. mai tähtsusest ja Vene revolutsiooni ülesannetest.

1917. aastal peeti Marsi väljakul korduvalt miitinguid. 25. oktoobril oli Sõja-revolutsioonikomitee plaani kohaselt Marsi väljak Tal-

vepäale vallutamise üheks lähtepunktiks.

Oktoobrerevolutsiooni teiseks aastapäevaks lõpetati väljakul Veebruarirevolutsiooni ohvrite mälestussamba ehitamine.

1. mail 1920. aastal toimus Vladimir Iljitsi Lenini algatusel ülemaaline laupäevak. Petrogradi tööliised otsustasid kõigepealt kor- rastada Marsi väljaku. Istutati üle 60 000 puu ja põõsa.

19. juulil 1920. a. tulid siia Kommunistliku Internatsionaali II kongressi delegaadid koos Vladimir Iljitsi Leniniga. Nad asetasid vennashaudadele pärja pealdisega «Kommunistliku Internatsionaali II kongress. Kõigi maade proletaarlastelt kommunismi eest peetavas võitluses langenutele».

Kahurisaluu Peeter-Pauli kind- lusest sulas ühte «Internatsionaali» helidega. Kongressi delegaadid laulsid erinevates keeltes proletariaadi hümmi:

uus, parem maailm on me püüdnud, maailm, kus võidul ülendame neid, keda orjus rõhub nüüd.

See oli V. I. Lenini viimane käik Marsi väljakule. 27. jaanuaril 1924 kogunesid siia lõputud kolonnid — leningradlased lätsid hüvasti Vladimir Iljitsiga. Kantil tein- nalintidega võitluslippe, Lenini portreesid. Punastel kangastel olid sõnad: «Oigem Lenini sarnased!», «Edasi leninlikul teel!»

Tänasele leningradlasele ja Neevalinna arvukatele küfalistele on Marsi väljak püha. Ikka ja jälle tullakse siia, igavese tule juurde, et meenutada möödunud ja vaadata tulevikku.

F. VALSBERG.
ETA erikorrespondent